

TÜRK YAZILI BASINININ TEMEL MİZANPAJ UNSURLARI BAĞLAMINDA DEĞERLENDİRİLMESİ: KİTLE GAZETELERİ VE FİKİR GAZETELERİ ÖRNEĞİ

Dr. Ebru ÇİTİL¹

ÖZ

Yazılı basında içerik ve görsel bağlamında özgün, hedeflenen okuyucu kitlesine hitap eden mizanpajlar gerçekleştirmek ancak belirli temel mizanpaj unsurlarının uygulanması ile gerçekleşebilmektedir. Okur, gazetelerin özellikle içerik ve estetik açıdan dengeli, bütünlük arz eden bir yapıda olmasından etkilenmekte, biçim ve içerik ile kendisine hitap edilmesini beklemektedir. Gazete sayfalarının belirli mizanpaj unsurları dikkate alınarak hazırlanan metin ve görsellerin tasarlanması ile okurların beklentilerine karşılık alabilecekleri, karmaşıklık taşımayan, doğru ve çekici tasarımlar yansıtan mizanpajlar ortaya çıkabilmektedir. Bu makale, mizanpajın, belirli unsurlar dahilinde etkin bir biçimde kullanımının gazetelerin okunurluk ve yayın hayatını doğrudan etkilemesi nedeni ile gerçekleştirilmiştir. Makalede; gazetelerde temel mizanpaj unsurları bağlamında hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği ve belirli noktaların hangi düzeyde uygulandığının ortaya çıkarılması amaçlanmaktadır. Makalenin literatür kısmında masaüstü yayıncılık kavramının açıklaması ve temel mizanpaj unsurları yer almaktadır. Araştırma betimsel analiz yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu analiz mizanpaj unsurları bağlamında çeşitli okuyucu kitlelerine hitap eden kitle gazeteleri ve fikir gazeteleri örneğinde Hürriyet ve Milliyet, Türkiye ve Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin 1-7 Mart 2024 tarihleri arasındaki yayınlarının ilk sayfalarının incelenmesini kapsamaktadır. Makalenin araştırma kısmında örnekleme yer alan gazetelerde mizanpajın etkin kullanımı bağlamında mizanpajın temel unsurlarının uygulanması incelenmiş ve makalenin son bölümünde yer alan bulgu ve sonuç bölümünde detaylı olarak açıklanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Masaüstü yayıncılık, mizanpaj, mizanpaj unsurları.

¹Bağımsız Araştırmacı: ebr-76@hotmail.com, ORCID: 0000 0002 8281 9444

EVALUATION OF TURKISH PRINTED MEDIA IN THE CONTEXT OF BASIC LAYOUT ELEMENTS: IN THE EXAMPLE OF MASS NEWSPAPERS AND IDEAS NEWSPAPER

Abstract

Creating layouts that are original in content and visual context and appeal to the targeted readership in print media can only be achieved by applying certain basic layout elements. The reader is impressed by the balanced and holistic structure of newspapers, especially in terms of content and aesthetics, and expects to be addressed through form and content. By designing the text and visuals of newspaper pages, taking into account certain layout elements, layouts that reflect correct and attractive designs that are not complicated and meet the expectations of the readers can be created. This article was carried out because the effective use of layout within certain elements directly affects the readability and publication life of newspapers. In the article; It aims to reveal which issues should be taken into consideration in the context of basic layout elements in newspapers and to what extent certain points are applied. In the literature section of the article, an explanation of the desktop publishing concept and basic layout elements are included. The research was carried out with the descriptive analysis method. This analysis covers the examination of the first pages of the publications of Hürriyet and Milliyet, Türkiye and Yeni Şafak, Cumhuriyet and Sözcü newspapers, in the example of mass newspapers and opinion newspapers, between 1-7 March 2024, which appeal to readers with various world views in the context of layout elements. In the research part of the article, the application of the basic elements of layout in the context of the effective use of layout in the newspapers in the sample was examined and explained in detail in the findings and conclusion section in the last part of the article.

Keywords: Desktop publishing, layout, layout Elements.

Extended Summary

Newspapers differ from other publications with their formal regulations as well as content regulations, and they can continue their publication life as long as they can meet the expectations of their readership. In this context, all layout elements that affect the originality of the publication and reader perception, such as grid, typography, visual and white space use, must be applied in the most effective way in newspaper layout designs. In this article, the basic layout elements of the first pages of Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Şafak, Cumhuriyet and Sözcü newspapers, published in Turkey, in the context of mass and opinion newspapers, appeal to readers from various segments of the country and have a certain amount of circulation, dated 01-07 March 2024. It was examined in context with the descriptive analysis method.

Some criteria were determined in the selection of this study, which was subjected to descriptive analysis. The elements that form the basis of design principles and the front pages of newspapers constitute these criteria. In this study, the compliance with the principles and usage styles of the newspapers included in the analysis were examined because the context is an element of layout. As a result of the review; In general, it has been determined that newspapers consider the element of balance in their use of grids and that the spaces and news distributions in their layout planning are proportional in the context of page type characteristics. Usage of typography; Although it was determined that the

font, size, color, title, subheading, column and margin values were generally in compliance with the rules, it was determined that the layout rules of subheading, header, spot news and column spacing were not followed, especially in Hürriyet, Milliyet, Türkiye and Sözcü newspapers. It can be stated that this determination weakens the features of simplicity and integrity, causing the page to appear congested, confused and crowded.

When evaluated in the context of visuals, it can be stated that Hürriyet, Milliyet and Sözcü newspapers publish the visuals in very colorful and very large sizes, using a large number of decoupages, as a result of which the visuals overshadow the news on the page, creating aesthetic confusion and weakening the element of balance. In the evaluation made in the context of white spaces, although it was determined that all newspapers were compatible with grid planning, where the white space balance was paid attention to on the first pages, it can be stated that especially in Hürriyet, Milliyet, Türkiye and Sözcü newspapers, the news spaces were insufficient and the intense division in the context of white space on the pages weakened the integrity. As a result of the research conducted with the descriptive analysis method in this article, although it was found that the first pages of the newspapers examined followed the basic layout elements, it was also concluded that the above-mentioned newspapers applied these elements incompletely.

GİRİŞ

İletişim teknolojilerinde gerçekleşen hızlı ve sınırsız gelişimler 21. yüzyılı iletişim çağı haline getirmiş Marshall McLuhan 1960'lı yıllarda öne sürdüğü şekilde dünyayı küresel bir köye çevirmiştir (McLuhan, 1964). Haberleri düzenleyerek ve biçimlendirerek kitlelere ulaştıran gazete en köklü ve etkili kitle iletişim araçları araçlarından biridir.

İletişim teknolojilerinde meydana gelen gelişmeler yazılı basında da masaüstü yayıncılığı fonksiyonel hale getirmiştir. Gazete mizanpajında kullanılan masaüstü yayıncılık gazeteleri biçim ve içerik olarak değiştirmiştir. Günümüzde gazete mizanpajları geleneksel veya çağdaş çizgilerini teknoloji ile dengeleyerek kullanmak durumundadır. Gazetelerin birinci sayfası yayına kişilik, farklılık kazandıran, beğeni ve ilgi çeken, okurla sözsüz iletişim kurabilen bir mizanpaj içermelidir (Tiryakioğlu, 2012). En fazla haber birinci sayfada yer almalıdır. Kullanılan görsellerin belge değeri ve görüntü kalitesi yüksek olmalı, mizanpajı dinamik ve okuyucunun aradığını bulacağı biçimde gerçekleştirilmelidir (Taş, 1993). Günümüzde gazetelerde tüm bu düzenlemeleri içeren biçim ve içerikte gazeteler çıkarabilmek masaüstü yayıncılık ile birlikte belirli kuralları kapsayan mizanpaj unsurları ile mümkün olmaktadır.

Bu makalenin literatür kısmında gazete kavramına değinilerek, masaüstü yayıncılık kavramı ve masaüstü yayıncılık aşamalarında uyulması gereken başlıca mizanpaj unsurları detaylı olarak açıklanmıştır. Bu makalenin araştırma bölümünde Türkiye’de yayınlanan, farklı dünya görüşlerini temsil eden, belirli okuyucu kitlelerine sahip Hürriyet ve Milliyet, Tercüman ve Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin 1-7 Mart 2024 tarihleri arasında yayınlanan sayılarının ilk sayfaları mizanpaj unsurları ve kurallarına uygunluk yönünden incelenmiştir. Bu araştırma; söz konusu gazetelerin, mizanpaj kuralları bağlamında değerlendirilmesi amacıyla yapılmıştır. Mizanpaj unsurları içerik ve teknik olarak belirlenmiş, bu bağlamda araştırma grid, görsel, tipografi ve beyaz alanlar ele alınarak yapılmıştır.

Araştırmanın bu unsurlar ile sınırlandırılmış olmasının nedeni mizanpaj sürecinde uyulması gereken temel unsurlar olmasıdır. Sürenin 7 gün ile sınırlandırılmış olmasının nedeni; haftalık haber sürekliliği bağlamında gazeteler her gün farklı uygulamalar gösterebilir dahi temel mizanpaj unsurlarının ve özelliklerinin değişmeyeceği varsayımı ile bu sürenin yeterli olacağı sonucuna varılmasıdır.

Araştırmanın genel mizanpaj unsurlarına uygunluğu ile ilgili değerlendirmeler bulgu ve sonuçlar kısmında detaylı şekilde açıklanmıştır. Araştırmada ulaşılan sonuçların yazılı basın alanında, masaüstü yayıncılıkta uygulanması gereken mizanpaj unsurlarını doğru ve etkin bir şekilde ortaya çıkarması bağlamında alanla ilgili literatürde önemli bir eksikliği tamamlayacağı ifade edilebilir.

Masaüstü yayıncılık ve mizanpaj kavramı

İnsanlar, görmedikleri olaylardan haberdar olmak, birbirleriyle bağ kurabilmek, olaylardan haberdar olarak kendilerini koruyabilmek gibi nedenlerle haber almaya ihtiyaç hissetmektedir (Kovach ve Rosenstiel, 2007). Gazete çeşitli alanlarda ve konularda insanlara haber ileten, değişen zaman aralıklarında çıkarılabilen yayınlar olarak tanımlanabilir. Yazılı bir kitle iletişim aracı olan gazeteler okuyucu kitlelerine gündemdeki olayları iletirken bu olaylarla ilgili görüşler de sunabilmektedir (Gaillard, 1994). Gazete ve gazetecilik insanların haber alma ihtiyacı ve isteği bağlamında ortaya çıkmıştır (Tokgöz, 2006) ve gazeteler okur beklentilerinin ihtiyaçları doğrultusunda hareket etmek durumundadır (Schreider & Raue, 2000, s. 189).

1980’li yıllara değin gazete, kitap, broşür, afiş, dergi gibi yayınların mizanpajları, kağıt üzerinde belirli grid prensipleri ile elle çizilmekte, görsel öğeler daha sonra belirli

düzenlemelerle mizanpaja dahil edilmekteydi (Bear, 2019). 1984 yılında Aldus şirketinin başkanı Paul Brainard “masaüstü yayıncılık” (desktop publishing) kavramı temelinde fotoğraf, yazı, tablo, illüstrasyon gibi grafik öğelerinin bilgisayar ortamında birleştirilmesi ve baskıya sunulması sistemini ortaya çıkarmıştır. Günümüzde tasarlanan mizanpajlar bilgisayarlara doğrudan aktarabilmektedir (Mazlum, 2006). Masaüstü yayıncılığın avantajları; üretim ve baskı zamanından elde edilen kazanç, baskı sürecinde son dakika değişikliklerinin gerçekleştirilebilmesi, yayınların bulunduğu ortamda basım, kontrol, güvenlik kontrolü yapılabilmesi ve çalışan sayısının azaltılabilmesi olarak ifade edilebilir (Çatalcalı, 2022).

Fransızca “La mise en page” Türkçe de mizanpaj (sayfa tasarımı) anlamında kullanılmaktadır. Yazıların ve görsellerin önem derecelendirilmesi ile okuyucunun ilgisini çekecek şekilde bir yüzey üzerinde görsel olarak tasarlanması karşılığında kullanılan mizanpaj (Tiryakioğlu, 2012) üzerinde tüm öğeler görünür durumda bulunmalıdır (Becer, 2002). Mizanpajın sunduğu görsel zenginlik yayının tercih edilmesini sağlayan en önemli faktördür (Candemir, 2011). Sayfa mizanpajını gerçekleştirebilmek renk, tipografi, kâğıt ve görsel bilgisini gerektirmektedir (Tiryakioğlu, 2012).

Mizanpaj unsurları

Günümüzde bilginin görselleştirilmesi sonrasında anlaşılabilir yorumlanabilmesi bir gereklilik durumundadır (Yazar, 2016, s.509). Bir yayının anlaşılabilirliği ve etkinliği, içerik genişliğinin yanında, mizanpaj unsurlarının uygun kullanımını gerektirmektedir. Mizanpaj; yayın üzerindeki görsel zenginliği artırır ve yayını okuyucu kitlesine çekici duruma getirir (Ketenci, 2007). Mizanpajın ana yapısını oluşturan temel unsurlar Grid (Siegfried, 2003), görsel, tipografi ve boşluk olarak ifade edilebilir (Golombisky & Hagen, 2010, s. 6-7) Mizanpaj düzenlemesi sürecinde uyulması gereken kurallar sübjektiflik içerse dahi mizanpaj esnasında aşağıda yer alan temel unsurlar dikkate alınmalıdır;

1. Grid (Izgara)

Grid, mizanpaj esnasında kompozisyonun çatısını oluşturacak, yüzeyi bölümlere ayıracak yatay ve dikey çizgilerin, eksenlerin tamamıdır (Becer, 2010: 15). Mizanpajın temel sistemini oluşturan Grid sayfaları bölümlere ayırır. Bölünemez alanların en küçük katlarını kullanarak rehber çizgileri hazırlar (Siegfried, 2003). Bölme planının ilk aşamasını gerçekleştirmek için kullanılan ve ızgara (izlek) olarak da isimlendirilen (İstek, 2004) gridler, sayfa tasarımında görünmez durumdadır (Mitchell, 2013). Grid sistemi marjlar, sütunlar,

sütun boşlukları, modüller ve akış çizgileri meydana getirmektedir (Çatalcalı, 2022). Grid, mizanpaj unsurlarının birbirleriyle birleşimini gerçekleştirerek okuyucu ile iletişim kurma görevini gerçekleştirir (Graver & Jura, 2012). Grid, sayfa tasarımında kullanılan unsurların kendi içindeki oransal ölçütler dâhilinde uygulanır (Uçar, 2004).

Grid tasarımı özgün ve işlevsel olmalıdır. Anlamı açıklamak, güçlendirmek için görsel ve tipografi unsurlarla bir sayfa mizanpajı ortaya çıkaran (Akdağ, 2009: 39) grid çizgileri sayfayı bölümlere ayırırken sınırlandırır (Tiryakioğlu, 2012). Grid bölümlenmeleri okuyucunun ilgisini vurgulanmak istenen bölümlere çekmeye yardımcı olur (Brockmann, 1981). Grid, mizanpaj yapısında düzen, denge, sadelik ve uyum inşa eder. Grid'ler simetrik ve asimetrik olarak tasarlanmaktadır. Simetrik gridler, sayfanın ortasında bir çizgiyi takip ederler ve dikey kenar boşlukları ile yatay kenar boşluklarının birbirine eşit olmasını sağlayarak sayfanın düzenli ve net olmasını sağlarlar. Asimetrik grid planlamalarında ise kenar boşlukları veya sütunlar birbirinden farklı düzenlenebilmektedir. Simetrik planlamalar hareketsizlik, asimetrik planlamalar ise risk içerebilir (Çatalcalı, 2022).

2. Tipografi

Tipografi; yazı tipi (font), yazı tipi sayısı, yazı tipi boyutu (punto), renk, kontrast, büyük küçük harf kullanımı, sözcük içinde yer alan karakterler arası boşluk (tracking), iki harf arası boşluk (kerning), satırlar arası boşluk (leading), uzunluk, paragraf başı, hizalama ve sayfa düzeninden meydana gelmektedir ve yazının okunurluğunu sağlayan önemli unsur durumundadır (Kahraman & Fidan, 2019).

Mizanpajın kişiliğini oluşturan etkili unsurlardan biri olan tipografi, yazılı bir metni görsel olarak şekillendirir ve metnin sunumuna duygu ekleyerek okuyucunun algısını değiştirebilir (Ambrose & Harris, 2014, s. 14-15). Dilin biçime dönüşümünü temsil eden tipografi planlaması (Georges, 2012) basit, sade, akıcı ve anlaşılır olmalıdır (İstek, 2004). Tipografi, yazının karakterin ve görünüşünü yeniden biçimlendirirken metni de ilgi çekici duruma getirmektedir (Kesgin, 2021).

Renk, mizanpaj üzerinde farklı font, farklı puntolar ve farklı çizgi kalınlıkları gibi tipografi unsurlarla, metin içerisinde görsel ve fikri bir hiyerarşi yaratmayı, kontrast, vurgu, hareket, çekicilik veya durağanlık oluşturmayı sağlamaktadır (Gültekin, 2015) Mizanpaj planlamasında renk seçiminde, rengin içerdiği çağrışımlar, kültürel etkenler ve (Bilirdönmez). hedef kitlenin bağlamı dikkate alınmalıdır (Harkins, 2011).

2. a. Başlık

Tipografinin oluşturduğu unsurlardan biri olan başlık ve özellikleri üzerinde ayrıntılı durmakta yarar vardır.

Başlıklar gazetenin kimliğini belirleyen önemli öğeler arasındadır. Başlıkların işlevleri; okuyucunun dikkatini çekmek, haberin özetini vermek, haber hiyerarşi oluşturmak ve çekiciliği arttırmaktır. Başlık; otorite, sıcaklık, keskinlik, geleneksellik, çağdaşlık gibi unsurları içermelidir. Ana başlığın üzerinde ya da sağ ve sol yanında yer alan üst başlık genellikle ince, zayıf yapılı, beyaz ya da dişi karakterli harflerden oluşur. Ana başlığın altında bulunan alt başlık ise üst ve ana başlığa göre daha küçük puntolu harflerden oluşur. İlk verilecek ara başlık, başlıktan 8–10 satır sonra metnin içinde yer almalıdır. Aynı metin içinde verilen ara başlıkların tamamı aynı punto ve fontlardan oluşmalıdır. Ara başlıklar diğer başlıklardan bağımsız olmamalı ve metin içinde dengeli bir dağılım göstermelidir. Spot kullanıldığında ara başlık kullanmaktan kaçınılmalıdır.

Teknik olarak başlık türleri;

Blok Başlık; aynı hizada başlar ve aynı biter, genellikle iki satırdan meydana gelen bir başlık türüdür. Baştan (Soldan) Blok Başlık; her satır aynı hizada başlar, serbest olarak biter. Başlıkta yer alan en kısa satır, en uzun satırın yarısından daha kısa olmamalıdır. Sondan (Sağdan) Blok Başlık; Bu başlık türünde de en kısa satır, en uzun satırın yarısından daha kısa olmamalıdır. Ortalı Başlık; satırların, sütunlara ve birbirine göre ortalandığı başlık türüdür. Birden fazla satırdan oluşan başlıklarda satır uzunlukları birbirine yakın olmalıdır.

Piramit Başlık; düz ve ters piramit olarak iki çeşit başlık mevcuttur. Düz piramit başlıklarda ilk satır en kısa, diğer satırlar gittikçe daha uzun olmalıdır. Ters piramit başlıklarda ise tam tersi bir durum mevcuttur.

Merdiven Başlık; birden fazla satırlı başlıklar için uygun olan merdiven başlıklar sayfadaki yerlerine göre sağa ya da sola merdiven şeklinde düzenlenebilirler.

Şapkalı Başlık; yan yana iki başlıkta, balık metin içine gömüldüğünde veya habere ilişkin ek bilgiler var olduğunda kullanılan, başlığın çeşitli biçimlerde çerçeve içine alındığı bir başlık türüdür.

Desenli Başlık; Önemli günlerde veya kitap, film tanıtımlarını içeren yazılarda, başlığın konu ile ilgili bir şekil, fotoğraf içine yerleştirildiği bir başlık türüdür.

Başlığın altındaki ve üstündeki boşluklar sayfaya ve dolayısı ile okuyucuya alan tanır. Başlığın üstünde yer alan boşluk, altta kalan boşluğun iki katı olmalıdır. Başlıklar üç satırdan fazla olmamalı, Üst ve alt başlıklar ana başlığa oranla daha beyaz karakterlerden oluşturulmalıdır.

2. b. Metin ve Sayfa Türleri

Tipografinin oluşturduğu unsurlardan bir diğeri olan metin ve sayfa türleri hakkında da ayrıntılı bilgi vermekte yarar vardır.

Metin biçimleri soldan, sağdan, ortadan ve her iki taraftan blok şeklinde düzenlenmektedir. Soldan blok en fazla tercih edilen düzenleme şeklidir. Göz soldan sağa okuma sistemine göre satır tararken satırın göz tarafından bulunması da kolaylaşmaktadır. Sağdan ve soldan blok düzenlemelerinde satırın bir tarafı serbest kalmaktadır. Sağdan ve soldan blok metinler daha çok dar sütunlarda kullanılmaktadır. Her iki taraftan blok düzenlemelerinde ise metin oldukça rahat bir şekilde okunmaktadır. Ortadan bloklamalarda göz farklı satır başına döndüğü için zorlanabilmektedir. Bu nedenle ortadan blok düzenlemelerinin kısa metinlerde veya başlıklarda kullanılması daha uygundur (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 2011).

Spot (özet haber kesiti); spot haberler haber metninden daha büyük puntoludur ve haberin özetini sunmak için kullanılır. Genellikle başlıklardan sonra kullanımı yaygın olsa da başlık yanlarında veya başlığın üzerinde de kullanılmaktadır.

İlk sayfa mizanpajının içerik ve biçimlerine sınıflandırılması aşağıda yer almaktadır

Vitrin Sayfa Mizanpajı; önemli haberlerin, başlık kompozisyonlarının ve görsellerin ilk sayfada yer aldığı, metin düzenlemelerinin iç sayfalara aktarıldığı bir sayfa düzenidir. Ülkemizde renkli baskı gerçekleştiren gazetelerde oldukça fazla oranda vitrin sayfa mizanpajı uygulanmaktadır (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Vitrin sayfa mizanpajında; ilk sayfa gazetenin içinde yer alan haberleri yansıtır ve sayfada uzun metinler değil daha çok haber özetleri kullanılır (Dağlı 1995). Bu sayfa türünde spot haberler ve başlıklar çok sayıdadır (Türk, Dikmen & Bıyık, 2008, s. 129). Görsel ve özellikle bold başlık sayılarının fazlalığı, haberlere uyumlanan şablon düzenlemeleri, renkli yüzeyler, haberleri ayıran kalın ve renkli çizgiler, fotoğraf üzerine veya içine başlık ve metin yerleştirme ve dekupe yapılmış fotoğraf kullanımı bu sayfa düzenlemesinde yaygın durumdadır (Çubukçu).

İşlevsel Sayfa Mizanpajı; içeriğin ön plana çıktığı, dikey, yatay ve simetrik şablonlara bağlı kalmadan haberin kendi değerleri oranında yerleşim gösterdiği bir sayfa mizanpajıdır. Ülkemizde yaygın olarak kullanılmaktadır.

Şişirilmiş Sayfa Mizanpajı; Haber ve görsellerin sayfa düzenlemesinde zayıf kalması durumunda kullanılan bir sayfa düzenidir. Büyük puntolu başlık, spot haber, kalın çizgiler büyük görsel kullanımı temel özellikleridir.

Karşıt (Kontrast) Sayfa Mizanpajı; ilk sayfa mizanpajında siyah- beyaz kontrastı kullanılarak gerçekleştirilen bir düzenlemedir. Metinlere farklı zeminler yerleştirmek, dışı karakterli başlık kullanımı, farklı renkte görseller kullanmak kontrast oluşumu için kullanılan yöntemlerdir (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 2011).

Modüler Sayfa Mizanpajı; metin kullanımının, görsel ve renk unsuruna oranla fazla olduğu, sade bir sayfa düzenidir (Giles & Hodgson, 1996). Modüllerden meydana gelen haber oluşumlarının olduğu, tırnaklı klasik yazı tiplerinin kullanıldığı, negatif alanların, büyük puntolu başlıkların, süslemelerin fazla yer almadığı bir mizanpaja sahiptir (Şeker, 2004). Modüler sayfa düzeni sade, anlaşılır, yazı ağırlıklıdır (Taş 1993). Sayfalar kalabalık metinlerden oluşmaktadır. Başlıklarda şerifli font kullanımı tercih edilmektedir. Sayfada vurucu, büyük bir fotoğraf, görsel kullanılarak haberin etkileyici olması sağlanmaktadır. Zeminlerde renk kullanımına pek rastlanmamakla birlikte beyaz alanlara önem verilmektedir (Sucu, 2003).

Bulvar Tipi Sayfa Mizanpajı; bu sayfa düzenlemesine sansasyonel içerik hakimdir. Büyük puntolu kalın fontlu başlıklar, kısa haber metinleri, büyük görseller ve klasik gazete boyutlarından daha küçük basılması bulvar gazetelerinin en temel özelliklerindedir. Bu sayfa türünde çizgi, kontur ve çerçeve renkli alanlar fazla sayıdadır, beyaz alan ve metinler yerine çok fazla dekupe edilmiş görsel ve renk kullanımı mevcuttur (Şeker, 2004).

Yatay Sayfa Mizanpajı; Bu türde başlıklar, görseller ve yazılar yatay görünümündedir.

Dikey Sayfa Mizanpajı; Bu mizanpaj türü dikey görünümlü başlıklar, metinler ve görsellerin genellikle bir, iki veya üç sütuna yerleştirilmesinden oluşmaktadır.

Simetrik Sayfa Mizanpajı; Sayfaların dik olarak ortadan ikiye bölümlendiği ve her iki bölümde yer alan başlık, görsel ve metinlerin birbirine benzetilmeye çalışıldığı sayfa türüdür (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 2011).

3. Beyaz alanlar/Boşluklar

Mizanpaj düzenlemesinde başlıklar, satırlar, sütunlar, paragraflar ve diğer unsurlar arasında bırakılan boşluklar negatif veya beyaz alan (white spaces) olarak isimlendirilir. Beyaz alanlar yalnızca beyaz değil, renk, doku, desen ya da bir fon görselinden de oluşabilir (Kenar, 2020).

Beyaz alanlar/Boşluklar, negatif ve pozitif olarak ikiye ayrılmaktadır. Dolu boşluklar pozitif, tamamen boş alanlar ise negatif boşluk olarak isimlendirilir. Beyaz boşluklar, optik denge bağlamında, zaman zaman görsel unsurlardan daha belirleyici bir işlev taşıyabilir (Becer, 2011). Optik, merkez okuyucunun sayfa üzerinde baktığı sayfanın matematiksel merkezinin biraz üstüne ve soluna denk düşen kısımdır (T.C Milli Eğitim Bakanlığı, 2011). Sayfa dikey bir eksenle ortadan ikiye ayrıldığında optik ağırlığın, çizginin her iki bölümünde eşit olarak yer alıp almadığı anlaşılabilir (Tiryakioğlu, 2012).

Metin içinde yer alan boşluk çeşitleri, harf arası, kelime arası ve satır arası olarak sınıflandırılabilir. Boşlukların, doğru boyutlarda kullanılması, metinlerin rahat okunmasını sağlamaktadır (Tiryakioğlu, 2012). Satır aralarında işlevsiz boşluklar olmamalı, harf arası boşluklar orijinal font boşluğu ölçülerinde olmalıdır (başlıklarda yer alan harf aralarının görsellik bağlamında boşluk ölçüsü azaltılabilir) (Çubukçu & Doğan, 2019, s. 105). Grid sistemine göre oluşturulmuş bir tasarımda negatif alanlar kendiliğinden oluşmaktadır ve haber veya görseli vurgulamak için ölçülü şekilde kullanılmaktadır (White, 2002).

4. Görsel

Sayfa mizanpajında fotoğraf illüstrasyon, grafik, diyagram gibi malzemelerin tamamı görsel olarak adlandırılmaktadır (Uçar, 2004). Görsel sayfada odak konumunda bulunmaktadır. Fotoğrafın verilen haberle uyumlu olması, içeriği sunması gerekmektedir (Tiryakioğlu, 2012). Farklı boyutlarda veya yatay ve dikey olarak kullanılan fotoğraflar mizanpaja denge ve hareket sağlamaktadır (Taş, 1993). Sayfada yer alan en büyük fotoğrafın ilk olarak algılanması nedeni ile fotoğrafta önemli unsurların öne çıkarılıp, ilgiyi dağıtabilecek unsurların çıkarılması gereklidir. Bir haber için birden fazla fotoğraf kullanılacaksa fotoğrafların boyutları farklı olmalıdır.

Görselin sayfaya konumlandırılmasında tüm alanın görsel ile kaplanmaması, çevresinde okuyucuyu rahatlatacak boşluklar bırakılması gerekmektedir (Uçar, 2004). Fotoğraf temsil ettiği haber ile yakın konumlandırılmalı ve haber içeriğinden fazla bilgi

içermelidir. Çok sayıda görsel kullanımı kompozisyonda karışıklığa sebep olabilmektedir. Başlık veya metin fotoğrafın içine konumlandırılacaksa zemin açık renkte olmalıdır (Ketenci, 2007). Küçük fotoğraf veya görsel konumlandırmasının fazla sayıda olması mizanpaj dengesini bozabilmektedir (Tiryakioğlu, 2012).

Görsel üzerinde önemli bir faktör olan renk; ilgi çekici, etkileyici, sakinleştirici, rahatsızlık verici ve heyecan verici olabilir (Holtzschue, 2011). Renkler objektif anlamlarının yanında sübjektiflik de taşımaktadır (Kılıç, 1994). Sayfa yer alan görsellerin hiyerarşik yapılanması, boyutları, yoğunluğu, renk değerleri, görselin özelliklerine bağlı olarak ortaya çıkar (Uçar, 2004).

Bazı renklerin genel anlamlarına kısaca değinilmek gerekirse; kırmızı; mücadele, tutku ve canlılığı, (Özdemir, 2005) sarı; sevinç, bereket veya hastalığı (Yalur, 2021, s. 484). Mavi; sonsuzluk ve derinliği, beyaz; masumiyet, sadelik ve barışı, gri; ağır başlılığı (Erim, 2000) siyah; cesareti, resmiyeti ve otoriteyi temsil etmektedir. Renk yoğunluğu parlaklık (Tilley, 2011) açıklık veya koyuluk derecesi ise değer kavramı ile ifade edilmektedir (Sherin, 2012).

Tasarımı oluşturan parçaların uyumlu ilişkisi, bu öğelerin düzenine, etkileşimine ve işlevine bağlı ortaya çıkmaktadır (Puhalla, 2011). Bir gazete sayfasında mizanpaj unsurlarının birbirleriyle ve bütünle ilişkisi, oran ve orantı (Parlak, 2011) bu öğelerden bir ya da birkaçının diğerlerine göre üstünlük oluşturması, vurgu (Parlak, 2012) biçimler arasındaki uyum ve bütünlüğü elde etmeyi sağlayan fakat eşitlik anlamına gelmeyen denge de çok önemlidir (Öztuna, 2007).

Mizanpajda öğelerinin kendi aralarında gerçekleşen birleşim, bütünlük ve düzen mizanpajın anlaşılır ve estetik olmasını sağlamaktadır (Özol, 2012). Mizanpaj bağlamında ayrıca yüzeyde farklı bir eleman yapılanmasıyla odak noktası meydana getirilmesi, kontrast (Arıkan, 2008), tüm malzemelerin gerekli yerde gerektiği kadar kullanması, sadelik unsuru da önem taşımaktadır (Sucu, 2005).

Amaç ve Yöntem

Bu makalede; gazetelerin ilk sayfasında temel mizanpaj unsurları bağlamında hangi hususlara dikkat edilmesi gerektiği ve belirli kuralların, önemli öğelerin hangi düzeyde uygulandığı ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. Makalenin yapılış amacı açısından özellikle yazılı basın alanında masaüstü yayıncılıkta uygulanması gereken mizanpaj unsurlarını ve

kurallarını doğru ve etkin bir şekilde ortaya çıkarması bağlamında önem taşıdığı ifade edilebilir.

Bu makalede kitle ve fikir gazeteleri örneğinde; Hürriyet, Milliyet, Türkiye, Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin 01-07 Mart 2024 tarihleri arasındaki yayınlarının ilk sayfaları temel mizanpaj unsurları bağlamında incelenmiştir. Araştırma literatür bölümünde referans alınan kaynaklar bağlamında belirlenerek; Grid, Tipografi, Görsel ve Beyaz Alanlar olmak üzere 4 temel mizanpaj unsuru ile sınırlandırılmıştır. Araştırma süresinin 7 gün ile sınırlandırılmış olmasının nedeni ise haftalık haber sürekliliği bağlamında sürenin yeterli olduğunun düşünülmesi ve gazetelerin günlük mizanpaj farklılıklarının belirlenmiş süre sonucunda bir genellemeye yeterli olacağı varsayımı ile sonuca varılmasıdır.

İncelenen dokümanlarda yer alan haber ve görseller temel mizanpaj unsurları bağlamında oluşturulan kriterlere bağlı olarak incelenmiş elde edilen verilerin bu kriterlere uygunluğu veya hangi düzeyde uyulup uyulmadığı, hangi sonuçları ortaya çıkardığı belirlenmeye çalışılmıştır. Bu araştırma Betimsel analiz, yöntemi ile yapılmıştır. Betimsel analiz; araştırma sürecinde doküman veya görüşmelerden elde edilen verilerin betimsel bir biçimde sunulması temeline dayanmaktadır (Nirvanasosyal, 2019). Betimsel analizde; veriler belirlenen ölçütlere uygun şekilde düzenlenir ve bulgular yorumlanır. Daha sonrasında ise araştırmada incelenen konuya ilişkin ortaya çıkarılan sonuçlar değerlendirilir (Yıldırım, Şimşek, 2018).

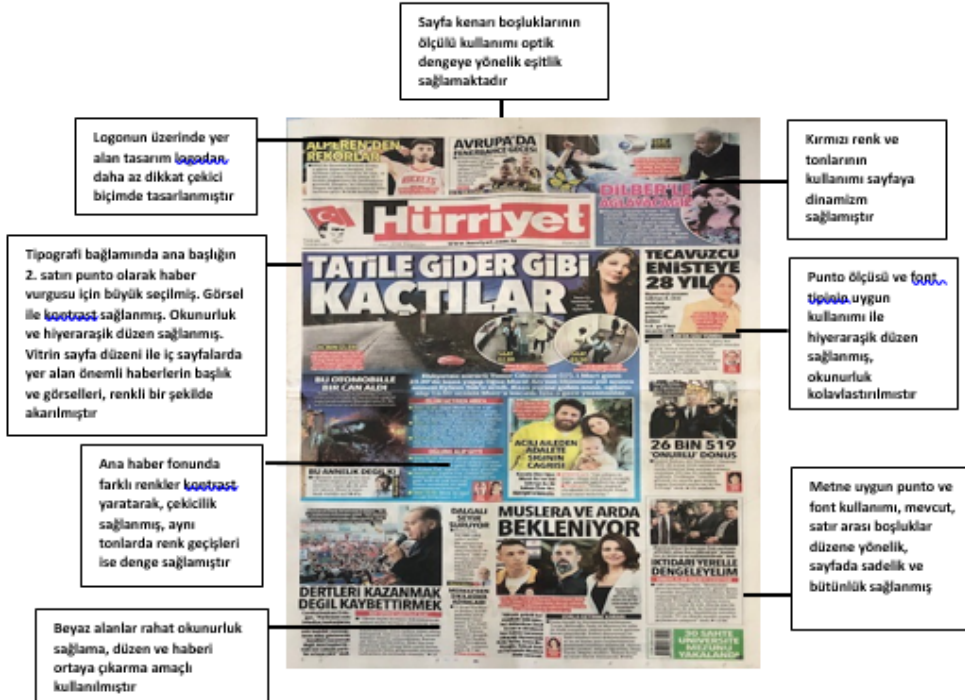
Betimsel analize tabii tutulan bu çalışmada da birtakım ölçütler belirlenmiştir. Mizanpaj prensiplerinin temelini oluşturan unsurlar ile kitle ve fikir gazeteleri bağlamında gazetelerin birinci sayfaları bu ölçütleri oluşturmaktadır. Bu çalışmada, bağlamın mizanpaj unsurları olması nedeniyle analize dahil edilen gazetelerin bu unsurlara uygunluğu ve kullanım tarzları incelenmiştir.

Bulgular

Görsel 1: 01 Mart Tarihli Hürriyet Gazetesinin İlk Sayfası
Kaynak: Hürriyet Gazetesi

Görsel 2: 07 Mart Tarihli Hürriyet Gazetesinin Kapak Sayfası
Kaynak: Hürriyet Gazetesi

Görsel 3: 01 Mart Tarihli Türkiye Gazetesinin İlk Sayfası
Kaynak: Türkiye Gazetesi

Görsel 4: 07 Mart Tarihli Türkiye Gazetesinin İlk Sayfası
Kaynak: Türkiye Gazetesi

Görsel 5: 01 Mart Tarihli Cumhuriyet Gazetesinin İlk Sayfası
Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi

Görsel 6: 07 Mart Tarihli Cumhuriyet Gazetesinin İlk Sayfası
Kaynak: Cumhuriyet Gazetesi

**GAZETELERİN ANA SAYFALARININ MİZANPAJ KURALLARI BAĞLAMINDA
01-07 MART 2024 TARİHLERİ ARASINDA DEĞERLENDİRMESİ**

Tablo 1: 01-07 Mart tarihli Hürriyet gazetelerinin ilk sayfa mizanpajının değerlendirilmesi

HÜRRİYET	
GRİD	<p>Genellikle asimetrik dengeyi uygulayarak hareketli, bütünlük arz eden uyumlu bir grid tasarımının gerçekleştirildiği ifade edilebilir. Haber metni ve görselleri dengeli bir dağılım göstermektedir. Sayfada yer alan metin ve görsel büyüklükleri önem sırasına göre hiyerarşi unsurunu taşımaktadır. Grid uygulamasının bu bağlamda başarılı olduğunu ifade edebiliriz.</p>
TİPOGRAFI	<p>Tüm mizanpajın tipografi kullanımında bütünlük mevcuttur. Siyah ve beyaz harf karakteri kullanımı mevcuttur. Harf, metin, font, yazı tipi boyutu, büyük küçük harf kullanımı, karakterler ve satırlar arası boşluklar bağlamında mizanpaj okunaklı, anlaşılır ve nettir. Metinleri canlandıran bir tipografi kullanımı bulunduğu ifade edilebilir.</p> <p>Başlık bağlamında çağdaş bir mizanpaj kullanılmaktadır. Renkli, değişik font ve puntolu başlıklarda sıcaklık vurgusu mevcuttur. Ana başlığın sayfanın odağında, büyük puntolu, haberi açıklayıcı öğeler taşıdığı ve görselle desteklendiği görülmektedir. Üst başlıktan çok değişik puntolarda beyaz harf karakterli alt başlık kullanımı yaygındır. Ana başlık, spot haber, ara başlık arası boşluklar gereken ölçüden daha azdır. Ana haber başlığının sayfadaki konumu, puntosu, harf karakteri ve rengi mizanpaj içinde vurgu ve denge işlevini karşılamaktadır. Sayfa genel anlamda sadelikten uzak bir görünüm vermektedir.</p> <p>İlk sayfalarda sağdan ve soldan blok kısa metin kullanımı mevcuttur. Dar olmayan sütunlarda da kullanımı takip zorluğu yaratabilmektedir. Metinden daha fazla oranda ortalanmış spot kullanımı bulunmaktadır. Vitrin sayfa düzeni özelliklerini taşıyan çok sayıda başlık ve spot haber renkli fonlarla birlikte kullanılmıştır. Logo ya üst ve alt boşluklarla alan sağlansa da zaman zaman üst ve yan tarafına yerleştirilen renkli görsel ve haberler dikkat çekiciliğini azaltabilmektedir. Çok belirgin bir şablon kullanılmamasının karışıklık problemi yarattığı ifade edilebilir.</p>
GÖRSEL	<p>Ana haber fotoğrafı ilk sayfada odak durumundadır. Punto büyüklüğü, karakteri, yatay, dikey kullanım bağlamında haberle uyumlu, çekici ve dinamik yapıdadır. Fotoğraf, haber birlikteliği, görsel hiyerarşi mevcuttur. Çoklu görsel kullanımı, büyük bir fotoğrafın içine gömülmüş bir ya da birden fazla fotoğraf sadelik özelliğini azaltarak, karışıklık duygusu yaymaktadır. Ana fotoğrafın konumu ve tipografi özellikleri vurgu özelliğini karşılarken denge unsurunu zayıflatmaktadır.</p> <p>Görseller ve tipografi elemanları çok renklilik içermektedir. Başlıklarda canlı ve koyu renkler kullanılmaktadır. Görsellerde ton geçişleri mevcuttur. Alt başlık ve spot haberlerde genellikle kırmızı renk hâkimdir. Ana haber ve görselde mavi ve gri tonları mevcuttur. Haber hiyerarşisinde üst sıradaki haberlerin başlıkları genellikle beyaz renktedir. Çok renklilik ve ton geçişleri mevcuttur. Sayfa dinamizmi mevcuttur fakat ilgi dağılması ve odak noktası kaybının da mevcut olduğunu ifade etmek mümkündür.</p>
BEYAZ ALANLAR	<p>Satır ve harfler arasındaki boşluklar orijinal font boşlukları ile uyumludur. Metinler arası boşluklar ölçülü durumda mevcuttur. Negatif alanlar grid sistemine göre belirli bir plana göre gerçekleştirilmiştir. İlk sayfada belirli bir düzen ve optik denge mevcuttur. Bütünlük özelliğinin ise fazla bölünme boşlukları ile zayıflamış olduğunu ifade etmek mümkündür.</p>

Tablo 2: 01-07 Mart tarihli Milliyet gazetelerinin ilk sayfa mizanpajının değerlendirilmesi

MİLLİYET	
GRİD	<p>Asimetrik dengeyi uygulayarak hareketli, bütünlük arz eden uyumlu bir grid tasarımı gerçekleştirilmiştir. Haber metni ve görselleri dengeli bir dağılıma sahiptir. Sayfada yer alan metin ve görsel büyüklükleri önem sırasına göre hiyerarşi unsurunu taşımaktadır. Grid uygulamasının bu bağlamda başarılı olduğunu ifade edebiliriz.</p>
TİPOGRAFI	<p>İlk sayfa mizanpajının tipografi kullanımında bütünlük ve denge unsurları göz önünde tutulmuştur. Siyah ve beyaz harf karakteri kullanımı mevcuttur. Harf, metin, font, yazı tipi boyutu, büyük, küçük harf kullanımı, karakterler ve satırlar arası boşluklar bağlamında mizanpaj okunaklı, anlaşılır ve nettir. Harf karakterlerinin çok çeşitli olmaması kolay okunurluk sağlamaktadır. Tipografi kullanımının sayfaya dinamizm kattığı ifade edilebilir.</p> <p>Başlık bağlamında çağdaş bir mizanpaj kullanılmıştır. Renkli, değişik font ve puntolu başlıklarda sıcaklık vurgusu bulunmaktadır. Ana başlığın sayfanın odağında, büyük puntolu, haberi açıklayıcı öğeler taşıdığı ve görsel ve illüstrasyon ile kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımın mizanpaja hareket ve canlılık kattığı ifade edilebilir. Ana haber başlığı üst başlık kullanımının vurgu ve açıklayıcı özellikler taşıdığı görülmektedir. Ana başlık, spot haber, ara başlık arası boşluklar yetersiz durumdadır. Sayfa sadelikten uzak bir görünüm vermektedir. Ana haber başlığının sayfadaki konumu, puntosu, harf karakteri ve renginin vurgu ve denge işlevini karşıladığını ifade etmek mümkündür.</p> <p>İlk sayfalarda sağdan, soldan ve ortalanmış blok, kısa metin kullanımı bulunmaktadır. Geniş sütunlar satır takip zorluğu yaratabilmektedir. Metinden çok ortalanmış spot kullanımı mevcuttur. Vitrin sayfa düzeni özelliklerini taşıyan çok sayıda başlık ve spot haber renkli fonlarla birlikte kullanılmıştır. Logonun üst ve yan tarafına yerleştirilen renkli görsel ve haberler dikkat çekiciliğini azaltabilmektedir. Çok fazla sayıda haberin değişik fonlarla sunumu hareket öğesinin yanında karışıklığa neden olduğunu ifade edebiliriz.</p>
GÖRSEL	<p>Ana haber fotoğrafı ilk sayfada odak durumundadır. Punto büyüklüğü, karakteri, yatay, dikey kullanım bağlamında haberle uyumlu, çekici ve dinamik yapıdadır. Fotoğraf, haber birlikteliği, görsel hiyerarşi mevcuttur. Çoklu görsel kullanımı, görsellerin koyu ve birbirlerine kontrast oluşturan renkleri sadelik özelliğini azaltarak, karışıklık duygusu yayarken kontrast unsurunu da sağlamaktadır. Ana fotoğrafın yer ve tipografi özellikleri vurgu özelliğini karşılarken, denge unsurunu zayıflatabilmektedir.</p> <p>Görseller ve tipografi çok renklilik içermektedir. Başlıklarda genellikle siyah ve beyaz harf karakteridir mevcuttur. Görsellerde ton geçişleri mevcuttur. Alt başlık ve spot haberin fonunda genellikle kırmızı renk hâkimdir. Ana haber ve görselde mavi ve gri tonları mevcut. Çok renklilik ve ton geçişleri mevcuttur. Canlı, sıcak renk kullanımı ile sayfa dinamizmi mevcut olsa da ilgi dağılması da yaratıldığı ifade edilebilir.</p>
BEYAZ ALANLAR	<p>Satır ve harfler arasındaki boşluklar orijinal font boşlukları ile uyumludur. Metinler arası boşluklar mevcuttur. Negatif alanlar grid sistemine göre belirli bir plana göre gerçekleştirilmiş. İlk sayfada belirli bir düzen ve optik denge mevcuttur. Bütünlük özelliğinin ise fazla sayıda bölünme boşlukları ile zayıflatıldığı ifade edilebilir.</p>

Tablo 3: 01-07 Mart tarihli Türkiye gazetelerinin ilk sayfa mizanpajının değerlendirilmesi

TÜRKİYE	
GRİD	Ana haber konumlandırılması, diğer haberlerin hiyerarşik yerleştirilmesi, metin uzunlukları ve başlık dengeleri bağlamında grid çizgilerinin mizanpaj unsurlarının birbirleri ile ilişkisinde bütünlük arz edici, belirli bir oransal ilişkiyi içerdiği ifade edilebilir.
TİPOGRAFİ	<p>İlk sayfa mizanpajının tipografi kullanımında vurgu ve kontrast unsurlarının ön plana çıkarıldığı ifade edilebilir. Siyah, beyaz ve renkli harf karakterinin özellikle başlıklarda birlikte kullanımı, aynı haberde farklı fontların birlikte kullanımı sayfada hareket ve canlılık yaratırken karışıklığa da neden olabileceği ifade edilebilir. Tipografi elemanları bağlamında mizanpaj okunaklı, anlaşılır ve nettir.</p> <p>Başlık bağlamında çağdaş bir mizanpaj kullanıldığı ifade edilebilir. Aynı başlık içinde iki farklı punto ve renkte başlık kullanımı sayfada çekicilik ve hareket unsurlarını vurgulamaktadır. Ana başlık ve diğer başlıkların gün bağlamında farklı odak noktalarında ve yerlerde kullanımı mevcuttur. Bu kullanımın mizanpaja hareket ve canlılık kattığı ifade edilebilir. Ana haber başlığı üst başlık kullanımının vurgu ve açıklayıcı özellikler taşıdığı görülmektedir. Ana başlık, spot haber, ara başlık arası boşluklar nispeten az durumda. Ana başlık, spot ve ara başlıkların birlikte kullanımı sadelik unsurunu azaltarak karışık bir mizanpaj izlenimi yaratmaktadır.</p> <p>İlk sayfalarda sağdan ve soldan ve ortalanmış blok, kısa metin kullanımı bulunmaktadır. Nispeten dar sütün genişlikleri okunurluğu akıcı duruma getirmektedir. Vitrin sayfa düzeni özelliklerini taşıyan çok sayıda farklı punto, font ve renklerde başlık ve ara başlık birlikte kullanılmıştır. Logonun altında çok sayıda renkli görseller, illüstrasyonlarla birlikte kullanılan kısa haberin mevcudiyetinin sayfada hareket unsurunu desteklediği fakat sadeliği zayıflattığı ifade edilebilir.</p>
GÖRSEL	<p>Büyük bir görselle verilen ana haber ilk sayfada odak durumundadır. Punto büyüklüğü, karakteri, yatay, dikey kullanım bağlamında haberle uyumlu, çekici ve dinamik yapıdadır. Fotoğraf, haber birikteliği, görsel hiyerarşi mevcuttur. Çoklu görsel kullanımı, görsellerin genellikle koyu renklerden ve tonlarından oluşması haber fonları ve başlık renklerinin canlı renklerde içermesinden kontrast unsurunu sağlayarak sayfada dinamizm yaratmaktadır.</p> <p>İlk sayfa mizanpajında görseller çok renklilik içermektedir. Başlıklarda genellikle siyah ve beyaz harf karakterleri hâkimken, nispeten küçük haberlerde renkli başlık kullanımı sayfaya hareket kazandırmaktadır. Görsellerde ton geçişleri mevcuttur. Üst veya ara başlıkların fonunda genellikle kırmızı renk hâkimdir. Ana haber ve görselde mavi ve gri tonlarının yanı sıra kırmızı tonu sayfada denge unsurunu sağladığını ifade etmek mümkündür.</p>
BEYAZ ALANLAR	Satır ve harfler arasındaki boşluklar orijinal font boşlukları ile uyumludur. Metinler arası boşluklar mevcuttur. Negatif alanlar grid sistemine göre belirli bir plana göre gerçekleştirilmiş. İlk sayfada belirli bir düzen ve optik denge mevcuttur. Bütünlük özelliği ise fazla bölünme boşlukları ile zayıflatıldığı ifade edilebilir.

Tablo 4: 01-07 Mart tarihli Yeni Şafak gazetelerinin ilk sayfa mizanpajının değerlendirilmesi

YENİ ŞAFAK	
GRİD	Ana haber konumlandırılması, diğer haberlerin hiyerarşik yerleştirilmesi, metin uzunlukları ve başlık dengeleri bağlamında grid çizgileri mizanpaj unsurlarının birbirleri ile ilişkisinde bütünlük arz edici, belirli bir oransal ilişkiyi içerdiği ifade edilebilir.
TİPOGRAFİ	<p>Mizanpajın tipografi kullanımında siyah, beyaz harf karakteri çok sayıdadır. Bütünlük mevcuttur. Harf, metin, font, yazı tipi boyutu, büyük küçük harf kullanımı, karakterler ve satırlar arası boşluklar bağlamında mizanpaj okunaklı, anlaşılır ve nettir. Mizanpajın tamamında kullanılan tipografi elemanları bağlamında sadelik, uyum, bütünlük ve nispeten ciddiyet mevcuttur.</p> <p>Başlık bağlamında çağdaş bir mizanpaj kullanılmaktadır. Ana başlık ve diğer başlıklar genellikle siyah harf karakterlerinden oluşurken, daha az sayıda kırmızı ve beyaz haber başlıkları da mevcuttur. İlk sayfada yer alan hiyerarşik olarak üst sırada yer alan haberler sayfanın optik odak noktasında ve büyük puntolu, görsellerle desteklenmiş durumdadır. Haber başlıkları ve metinler arasındaki boşluklar nispeten az olsa da farklı haberler boşluklarla birbirinden net olarak ayrılmış durumdadır. Başlıklarda çok renkliliğin olmadığı, haber yığınlarının bulunmadığı sayfanın nispeten sade ve denge unsuru gözetilerek planlanmış bir mizanpaja sahip olduğu ifade edilebilir.</p> <p>İlk sayfalarda sağdan ve daha az sayıda soldan blok, kısa metin kullanımı bulunmaktadır. Dar sütün düzenlemeleri okunurluğu akıcı duruma getirmektedir. İlk sayfa vitrin sayfa düzeni özelliklerini taşımakla birlikte modüler sayfa düzeni özellikleri de göstermektedir. Sayfada genellikle aynı font ve puntolar kullanılmış, siyah, beyaz renk egemenliği dâhilinde az sayıda farklı renkte spot veya başlık kullanımı da mevcuttur. Logo üzerinde haber ve görsel kullanımı mevcuttur. Genel olarak sayfada yer alan haber görseller bağlamında mizanpajın nispeten sadelik ve bütünlük arz ettiği ifade edilebilir.</p>
GÖRSEL	<p>İlk sayfada kullanılan görseller haber hiyerarşisine uygun boyut, yatay, dikey konumlandırma ve renk bağlamında haberle uyumlu, nispeten sade ve dinamik yapıdadır. Fotoğraf, haber birlikteliği, görsel hiyerarşi mevcuttur. Çoklu görsel kullanımı, görsellerin genellikle koyu renklerden ve tonlarından oluşması haber fonları ve başlık renklerinin de genellikle siyah ve beyaz dengesini yansıtır şekilde kullanılsa da renkli başlık ve metin fonlarının da mevcuttur. Bu bağlamda mizanpajın belirli bir bütünlük içerdiği ifade edilebilir.</p> <p>İlk sayfa mizanpajında görseller değişik renkler içermesine rağmen kullanılan renk ve renk geçişlerinin çok canlı renklerden ziyade daha pastel tonlarda olduğu görülmektedir. Başlıklarda genellikle siyah ve beyaz harf karakterleri hâkimken, nispeten küçük haberlerde renkli başlık kullanımı sayfaya hareket kazandırmaktadır. Haber fonları genellikle beyaz renkte olmakla birlikte bazı küçük haber fonları gazetenin logosunun rengi olan kırmızı renk ile düzenlenmiştir. Sayfa mizanpajında kırmızı renk kullanımı sayfada denge unsurunu öne çıkarmaktadır.</p>
BEYAZ ALANLAR	Satır ve harfler arasındaki boşluklar orijinal font boşlukları ile uyumludur. Metinler arası boşluklar mevcuttur. Negatif alanlar grid sistemine göre belirli bir plana göre gerçekleştirilmiştir. İlk sayfada belirli bir düzen ve optik dengenin mevcut olduğu ifade edilebilir.

Tablo 5: 01-07 Mart tarihli Cumhuriyet gazetelerinin ilk sayfa mizanpajının değerlendirilmesi

CUMHURİYET	
GRİD	Ana haber konumlandırılması, diğer haberlerin hiyerarşik yerleştirilmesi, metin uzunlukları ve başlık dengeleri bağlamında grid çizgileri mizanpaj unsurlarının birbirleri ile ilişkisinde bütünlük arz edici, belirli bir oransal ilişkiyi içerdiği ifade edilebilir.
TİPOGRAFI	<p>Tüm mizanpajın tipografi kullanımında siyah, beyaz harf karakteri çoğunluk arz etmektedir. Bütünlük mevcuttur. Harf, metin, farklı fontlar, büyük küçük harf kullanımı, karakterler ve satırlar arası boşluklar bağlamında mizanpaj okunaklı, anlaşılır ve nettir. Mizanpajın tamamında kullanılan tipografi elemanları bağlamında sadelik, uyum ve ciddiyet mevcuttur.</p> <p>Başlık bağlamında çağdaş bir mizanpaj kullanılmaktadır. Ana başlık ve diğer başlıklar genellikle siyah harf karakterlerinden oluşurken, daha az sayıda kırmızı ve beyaz haber başlıkları da mevcuttur. İlk sayfada hiyerarşik olarak üst sırada yer alan haberler sayfanın optik odak noktasında büyük puntolu, fotoğraf ve illüstrasyonlarla desteklenmiş durumdadır. Haber başlıkları ve metinler arasında gerekli boşluklar bırakılmıştır. Haberler boşluklarla birbirinden net olarak ayrılmış durumdadır. Başlıklarda çok renkliliğin olmadığı, haber yığınlarının bulunmadığı sayfa sade resmi, denge unsuru gözetilerek planlanmış bütüncül ve bir mizanpaja sahiptir.</p> <p>İlk sayfalarda sağdan ve daha az sayıda soldan blok, kısa metin kullanımı bulunmaktadır. Dar sütün düzenlemeleri okunurluğu akıcı duruma getirmektedir. İlk sayfa Modüler mizanpaj düzeni özelliklerini taşımaktadır ve yazı ağırlıklı, görsel malzemenin ve rengin ölçülü kullanıldığı, sade bir sayfa düzeni anlayışı mevcuttur. Genel olarak sayfada yer alan haber görseller bağlamında mizanpajın nispeten sadelik ve bütünlük arz ettiği ifade edilebilir.</p>
GÖRSEL	<p>İlk sayfada kullanılan fotoğraflar ve illüstrasyonlar haber hiyerarşisine uygun boyut, genellikle yatay olarak konumlandırılmıştır. Koyu renk, ton bağlamında haberle uyumlu, nispeten sade ve dinamik yapıdadır. Fotoğraf, haber birlikteliği, görsel hiyerarşi mevcuttur. Görsellerin genellikle koyu renklerden ve tonlarından oluşması haber fonları ve başlık renklerinin de genellikle siyah ve beyaz dengesini yansıtır şekilde kullanılmıştır. Bu bağlamda sayfa mizanpajının belirli bir sadelik, akıcılık ve bütünlük içerdiği ifade edilebilir.</p> <p>İlk sayfa mizanpajında görseller koyu renk ve tonlarının geçişlerine sahiptir. Başlıklarda genellikle siyah ve beyaz harf karakteri hâkim durumdadır. Hareket ve hiyerarşi unsuru ise farklı font kullanımı ile gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Görsel renklerine, metin fonlarına ve sayfaya genel olarak hâkim olan siyah ve beyaz unsuru resmi bir bütünlük arz etmektedir.</p>
BEYAZ ALANLAR	Satır ve harfler arasındaki boşluklar orijinal font boşlukları ile uyumludur. Metinler arası boşluklar mevcuttur. Negatif alanlar grid sistemine göre belirli bir plana göre gerçekleştirilmiş. İlk sayfada belirli bir düzen ve optik denge mevcut olduğunu ifade etmek mümkündür.

Tablo 6: 01-07 Mart tarihli Sözcü gazetelerinin ilk sayfa mizanpajının değerlendirilmesi

SÖZCÜ	
GRİD	Asimetrik dengeyi uygulayarak hareketli, bütünlük arz eden uyumlu bir grid tasarımı gerçekleştirilmektedir. Haber metni ve görselleri dengeli bir dağılıma sahiptir. Sayfada yer alan metin ve görsel büyüklükleri önem sırasına göre hiyerarşi unsurunu taşımaktadır. Sayfadaki bölünmeler renk mvi ve beyaz renk çerçeveleri ile gerçekleştirilmekte bu unsur da gözde karışıklığa neden olabilmektedir.
TIPOGRAFI	<p>Tüm mizanpajın tipografi kullanımında bütünlük mevcuttur. Siyah, beyaz ve kırmızı renklerden başlık harf karakteri kullanımı mevcuttur. Harf, metin, font, yazı tipi boyutu, büyük küçük harf kullanımı, karakterler ve satırlar arası boşluklar bağlamında mizanpaj okunaklı, anlaşılır fakat başlıklar dışında metin kısmında çok fazla büyük harf kullanımı mevcuttur. Dinamizm içeren tipografi kullanımı bulunsu da karışık bir görüntü içerdiği ifade edilebilir.</p> <p>Başlık bağlamında çağdaş bir mizanpaj kullanılmaktadır. Renkli, değişik font ve puntolu başlıklarda sıcaklık vurgusu mevcuttur. Ana başlığın sayfanın odağında, büyük puntolu, haberi açıklayıcı öğeler taşıyan görsel veya büyük puntolu olarak ara başlıklar mevcuttur. Ana haber başlığı genellikle beyaz harf karakterli, büyük puntolu ve sayfanın üst orta yerinde bulunmaktadır. Diğer başlıklar siyah ve kırmızı renkte dağılım göstermektedir. Ana başlık, spot haber, ara başlık arası boşluklar yetersiz durumdadır. Hepsinin birlikte kullanımı sadeliği zayıflatmaktadır. Ana haber başlığının sayfadaki konumu, puntosu, harf karakteri ve rengi mizanpaj içinde vurgu ve denge işlevini karşılamaktadır.</p> <p>İlk sayfalarda az sayıda bulunan metinler blok olarak kullanılmış, daha fazla sayıda başlık, üst başlık ve görsel kullanımı gerçekleştirilmiştir. Vitrin sayfa düzeni özelliklerini taşıyan sayfada çok sayıda başlık ve spot haber, renkli fonlarla birlikte kullanılmıştır. Logo ya üst ve alt boşluklarla alan sağlansa da zaman zaman üst ve yan tarafa yerleştirilen renkli görsel ve haberler odak unsurunu zayıflatmaktadır. Belirgin bir şablon kullanımı olmamasının karışıklık problemi yarattığı ifade edilebilmektedir.</p>
GÖRSEL	<p>Genellikle yatay konumlandırılma ile kullanılan fotoğraf, illüstrasyon, haber birlikteliği ve görsel hiyerarşi mevcuttur. Çoklu görsel kullanımı karışıklık duygusu yaymakta, görsellerin genellikle mavi ve tonlarından oluşması sayfanın çekicilik unsurunu azaltmaktadır. Görseller büyük puntolu başlık spotlar arasında içlerine başka görsel ve metinler gömülerek karışıklık yaratıldığı ifade edilebilir.</p> <p>Görseller ve tipografi elemanları renklilik içermektedir. Görsellerde ton geçişleri mevcuttur. Ana haber ve görsellerde genellikle mavi ve gri tonları mevcuttur. Haber hiyerarşisinde üst sıradaki haberlerin başlıkları genellikle beyazdır. Sayfada çok renklilik ve ton geçişleri mevcuttur. Sayfa dinamizmi mevcut olsa da odak noktası kaybının mevcut olduğu ifade edilebilir.</p>
BEYAZ ALANLAR	Satırlar ve harfler arasındaki boşluklar orijinal font boşlukları ile uyumludur. Haberler arası boşlukların yetersiz durumda olduğu ifade edilebilir. İlk sayfada belirli bir düzen ve optik denge mevcuttur. Bütünlük özelliği ise fazla bölünme boşlukları ile zayıflatıldığı ifade edilebilir.

SONUÇ

Gazeteler, içerik düzenlemeleri kadar biçimsel düzenlemeler ile de diğer yayınlardan ayrılır ve okur kitlelerinin beklentilerini karşılayabildikleri oranda yayın hayatlarına devam edebilirler. Bu bağlamda gazete mizanpaj tasarımlarında grid, tipografi, görsel ve beyaz alan kullanımı gibi yayının özgünlüğüne ve okuyucu algısına etki eden tüm mizanpaj unsurlarının en etkili biçimde uygulanması gerekmektedir.

Bu makalede Türkiye’de yayınlanan ve ülkenin çeşitli kesimlerinden okuyucu kitlelerine hitap eden ve belirli bir oranda tiraja sahip bulunan Hürriyet, Milliyet, Türkiye,

Yeni Şafak, Cumhuriyet ve Sözcü gazetelerinin 01-07 Mart 2024 tarihli ilk sayfaları temel mizanpaj unsurları bağlamında betimsel analiz yöntemi ile incelenmiştir. İnceleme sonucunda; genel anlamda gazetelerin grid kullanımlarında denge unsurunu gözettikleri ve mizanpaj planlamalarında boşlukların ve haber dağılımlarının sayfa türü özellikleri bağlamında orantılı olduğu saptanmıştır. Tipografi kullanımlarının; font, punto, renk, başlık, üst ara başlık, sütün ve kenar boşlukları değerlerinin genel anlamda kurallara uygun olduğu saptansa da özellikle Hürriyet, Milliyet, Türkiye ve Sözcü gazetelerinde ara başlık, üst başlık, spot haber ve sütün boşlukları bağlamında zayıf kaldığı saptanmıştır. Bu saptamanın sadelik ve bütünlük özelliklerini zayıflatarak sayfanın sıkışık karışık ve kalabalık görünmesine yol açtığı ifade etmek mümkündür. Görseller bağlamında değerlendirildiğinde ise özellikle Hürriyet, Milliyet ve Sözcü gazetelerinin görselleri çok renkli, çok büyük boyutta ve çok sayıda dekupe yayınladığı, görsel kullanımının haberin önüne geçtiği, estetik anlamda karışıklık arattığı ve denge unsurunu zayıflattığı ifade edilebilir. Beyaz alanlar bağlamında yapılan değerlendirmede ise tüm gazetelerin ilk sayfalarında beyaz boşluk dengesine dikkat edildiği grid planlaması ile uyumlu olduğu saptansa da özellikle Hürriyet, Milliyet, Türkiye ve Sözcü gazetelerinde haber boşluklarının yetersiz olduğu ve sayfalarda beyaz alan bağlamında gerçekleştirilen yoğun bölümlenimin bütünlüğü zayıflattığı ifade edilebilir.

Bu makalede betimsel analiz yöntemi ile gerçekleştirilen araştırma sonucunda incelenen gazetelerin ilk sayfalarının temel mizanpaj unsurlarına uyarak mizanpajlarını gerçekleştirdikleri bulgusuna ulaşılsa da özellikle yukarıda ifade edilen gazetelerin bu unsurları eksik olarak uyguladıkları sonucuna da ulaşılmıştır. Gazetelerin detaylı ilk sayfa analizleri çalışmanın araştırma bölümünde detaylı bir şekilde yer almaktadır.

KAYNAKÇA

- Akdağ, Ç.T. (2009). Gazete tasarımında bilinmeyenler. Erciyes Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, 5(1), 28-40.
- Ambrose, G. & Harris, P. (2014). Grafik Tasarım Temelleri Grafik Tasarımda Tipografi. İstanbul: Literatür Yayınları.
- Arıkan A. (2008). Grafik tasarımda görsel algı. Konya: Eğitim.
- Bear, J. H. (2019), The History of Desktop Publishing, Retrieved from <https://www.lifewire.com/when-was-desktop-publishing-invented107386>

- Becer, E. (2010). Modern sanat ve yeni tipografi. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Becer, E. (2011). İletişim ve grafik tasarım. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Brockmann, J. (1981). Grafik ve tasarım felsefesi. Helen Armstrong (Der.), Grafik Tasarım Kuramı: Tasarım Alanından Okumalar içinde. İstanbul: Espas Sanat Kuram Yayınları.
- Candemir, T. (2011). Gazete sayfa tasarımı/ Sayfa düzeni/ Mizanpaj ve Antalya yerel gazete ana sayfa çözümlenmeleri. Yerel Medya Eğitim Semineri, Antalya.
- Çatalcalı, A. (2022). Atatürk Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi, Masaüstü yayıncılık ve sayfa tasarımı, 1-24. <https://adm.ataaof.edu.tr/pdf.aspx?du=xnkRK2d%20hq62jw/vvU%20bsg> adresinden alınmıştır.
- Çubukçu, G., & Doğan, İ. (2019). Sayfa tasarımı nedir?. Journal of Arts, 2(2), 95-112. <https://doi.org/10.31566/arts.2.007>
- Nevzat, D. (1995). Gazete yayımlama teknikleri. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Nitel Araştırmada Veri Analizi: Tema Analizi, Betimsel Analiz, İçerik Analizi ve Analitik Genelleme (2019). <http://www.nirvanasosyal.com/h-392-nitel-arastirmada-veri-analizi-tema-analizi-betimsel-analiz-icerik-analizi-ve-analitik-genelleme.html> adresinden alınmıştır.
- Erim, G. (2000). Rengin psikolojik etkileri. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 13(1), 11-17.
- Gaillard, P. (1994). Gazetecilik, Çev. M. Selami Şakiroğlu, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Georges J. (2012). Yazı insanlığın belleği. (N. Başer, Çev.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Giles V & Hodgson, F W. (1996). Creative newspaper design. Oxford: Focal Press.
- Golombisky, K., & Hagen, R. (2010). White space is not your enemy: a beginner's guide to communicating visually through graphic, web and multimedia design. Focal Press.
- Graver, A., & Jura, B. (2012). Best practices for graphic designers: grids and page layouts. Massachusetts: Rockport Publishers.
- Gültekin, E. (2015). İletişim ve tipografi. İstanbul: Hayalperest Yayınları.
- Harkins, M. (2011). Basics typography 02: using type. AVA Publishing.
- Holtzschue, L. (2011). Understanding color: An introduction for designers. New Jersey: John Wiley & Sons .
- İstek, R. (2004). Görsel iletişimde tipografi ve sayfa düzeni. İstanbul: Pusula Yayıncılık.

- Kahraman, M. E., & Fidan, M. E. (2019). Dergi tasarımında tipografi: TSE öncü çocuk dergisi üzerine bir inceleme. *Akademik İncelemeler Dergisi*, 14(1), 117-150.
- Kenar, P. (2020). Web sayfası Tasarımında "Boşluk"tan daha fazlası: beyaz alan kullanımı. Makevisible: <https://makevisible.net/web-sayfasitasariminda-bosluktan-daha-fazlasi-beyaz-alan-kullanimi/> adresinden alınmıştır.
- Kesgin, R. (2021). Yazı okunabilirliğine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Akademik Sanat Tasarım ve Bilim Dergisi*, 5(13), 79-93.
- Ketenci H. F. & Bilgili C. (2006). Görsel iletişim ve grafik tasarımı. İstanbul: Beta Basım.
- Ketenci, H.F.(2007). Sayfa tasarımı (mizanpaj) ders notları. <https://docplayer.biz.tr/2872850-Tasarim-ders-notlari-sayfa-tasarimi-sayfaduzeni-mizanpaj-hasan-fehmi-ketenci-ocak-2007> adresinden alınmıştır.
- Kılıç, L. (1994). Görüntü estetiği. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Kovach, B. & Rosenstiel, T. (2007). The elements of journalism. New York: Three Rivers Press.
- Mazlum, F. S. (2006). Masaüstü yayıncılık tasarım ve basım teknolojilerine giriş. Ankara: Gazi Yayınları.
- McLuhan, M. (1964). Understanding media: The extensions of man. New York: McGraw-Hill.
- Mitchell, T. (2013). Introduction to newspaper design for print. U.S.A: Columbus.
- Özdemir, T. (2005). Tasarımda renk seçimini etkileyen kriterler. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 391-402.
- Özol A. (2012). Sanat eğitimi ve tasarımda temel değerler. Mersin: Pastel.
- Öztuna Y. H. (2007). Görsel iletişimde temel tasarım. İstanbul: Yorum Sanat.
- Parlak H. (2011). Temel grafik tasarım Bilgisi. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Puhalla, D. M. (2011). Design elements: Form & Space. Rockport Publishers.
- Schneider, W. & Raue, P. J. (2000): Gazetecinin el kitabı. (I. Aygün Çev.) Ankara: Konrad Adenauer Vakfı.
- Sherin, A. (2012). Design elements: color fundamentals. China: Rockport Publishers.
- Siegfried, M. (2003). Zur Ästhetik Gestalteter Produkte. Beiträge zur Designtheorie, 4, Bergische Universität Wuppertal.
- Sucu M. (2003). Sayfa düzeni. (S. Alankuş Der.), Gazetecilik ve Habercilik. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları.

- Şeker, M. (2004). Kurumsal temeller ve uygulama ilkeleriyle sayfa düzeni. Konya: Çizgi Kitabevi Yayınları.
- Taş, O. (1993). Örnekleriyle çağdaş gazete tasarımı. Ankara: Makro Ltd. Şti. Eğitim Yayınları.
- T.C. Milli Eğitim Bakanlığı (2011). Gazetecilik alanı mizanpaj taslağı. https://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Mizanpaj%20Tasl a%C4%9F%C4%B1.pdf adresinden alınmıştır.
- Tilley, R. J. (2011). Colour and the optical properties of materials. Noida: John Wiley & Sons.
- Tiryakioğlu, F. (2012). Sayfa tasarımı ve gazeteler. Ankara: Detay Yayınları.
- Tokgöz, O. (2006). Temel gazetecilik. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Türk, S., Güven, A. & Bıyık A. (2008). Gazete sayfa tasarımı okuyucu ilişkisi. M. Işık ve A. Erdem (Ed.). Tüm Yönleriyle Medya ve İletişim (s.129-141). Konya: Eğitim Kitabevi.
- Uçar, T.F. (2004). Görsel iletişim ve grafik tasarım. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
- White, A. W. (2002). The Elements of graphic design - Space, Unity, Page Architecture and Type. [Grafik Tasarımın İlkeleri – Alan, Bütünlük, Sayfa Mimarisi ve Yazı]. New York: Allworth Press.
- Yalur, R. (2021). Grafik tasarımda renklerle düşünme. İdil Sanat ve Dil Dergisi, 10(79), 478-493.
- Yazar, T. (2016). Görsel kültür ekseninde kent estetiği ve tipografi: Samsun kent tipografisi. I. Ulusal Kent Estetiği Sempozyumu Bildiriler Kitabı, Samsun Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları, No: 29. Erol Ofset, Samsun.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerden nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Bu makale intihal tespit yazılımlarıyla taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

This article has been scanned by plagiarism detection softwares. No plagiarism detected.

Bu çalışmada "Yükseköğretim Kurumları Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Yönergesi" kapsamında uyulması belirtilen kurallara uyulmuştur.

In this study, the rules stated in the "Higher Education Institutions Scientific Research and Publication Ethics Directive" were followed.

ÇALIŞMANIN ETİK İZİN BELGELERİ

Söz konusu bu çalışmada etik kurul kararı gerektiren klinik ve deneysel insan ve hayvanlar üzerinde bir çalışma olmadığından dolayı etik kurul onayı aranmamıştır.